

pracownia badań
i innowacji społecznych

stocznia

V seminarium

Laboratorium Partycypacji Obywatelskiej

przykłady technik konsultacyjnych

Warszawa, 30 czerwca 2011

partycypacjaobywatelska.pl

**Czy nowatorska formuła konsultacji
może sama w sobie zachęcić do wzięcia
w nich udziału?**

OCENA PARTYCYPACYJNA (Participatory Appraisal)

- **Zestaw technik do:**
 - **diagnozy społeczności lokalnej** (potrzeb i warunków funkcjonowania),
 - wypracowywania **propozycji rozwiązań**,
 - **tworzenia planów działania**.
- Wykorzystanie wiedzy i obserwacji członków danej społeczności.
- „*Partycypacyjne badanie socjologiczne*”: badanie/ocena społeczności dokonana z udziałem samych jej członków
- Umożliwia *tworzenie wspólnej wizji*, np. rozwoju miejscowości, zmian przestrzennych, rozwoju instytucji publicznych, oceny jakości usług.
- Np. w procesach planowania przestrzennego, oceny środowiskowej, ewaluacji usług publicznych

Kluczowe założenia

- To sami **ludzie są ekspertami** w sprawach, które ich dotyczą.
- **Reprezentatywność grupy**
- **Uwzględnienie osób marginalizowanych**
- Praca nad **wspólnym katalogiem problemów, potrzeb i priorytetów społeczności** – dyskusja i dążenie do konsensusu
- Mobilizacja członków społeczności do spojrzenia na daną kwestię z szerszej perspektywy - **konfrontacja różnych perspektyw i priorytetów grupowych**
-> wypracowanie wizji dobra wspólnego

OCENA PARTYCYPACYJNA (Participatory Appraisal)

■ PROCES:

- *diagnozowanie kontekstu* (zbieranie danych w terenie – np. wywiady indywidualne, proste pytania otwarte zamiast ankiet)
- *analiza problemów,*
- *generowanie rozwiązań,*
- *planowanie przyszłych działań*

■ Techniki warsztatowe, m.in.:

- mapowanie,
- wykorzystanie materiałów graficznych (planów, zdjęć etc.),
- tworzenie diagramów, rankingów i matryc, np. zadowolenia, jakości życia, oceny jakości usług, preferencji,
- SpeakOut: mieszkańcy występują, urzędnicy zadają pytania

■ Kluczowa rekrutacja uczestników

■ Wsparcie trenerów/moderatorów

■ Szkolenie uczestników do pracy w terenie

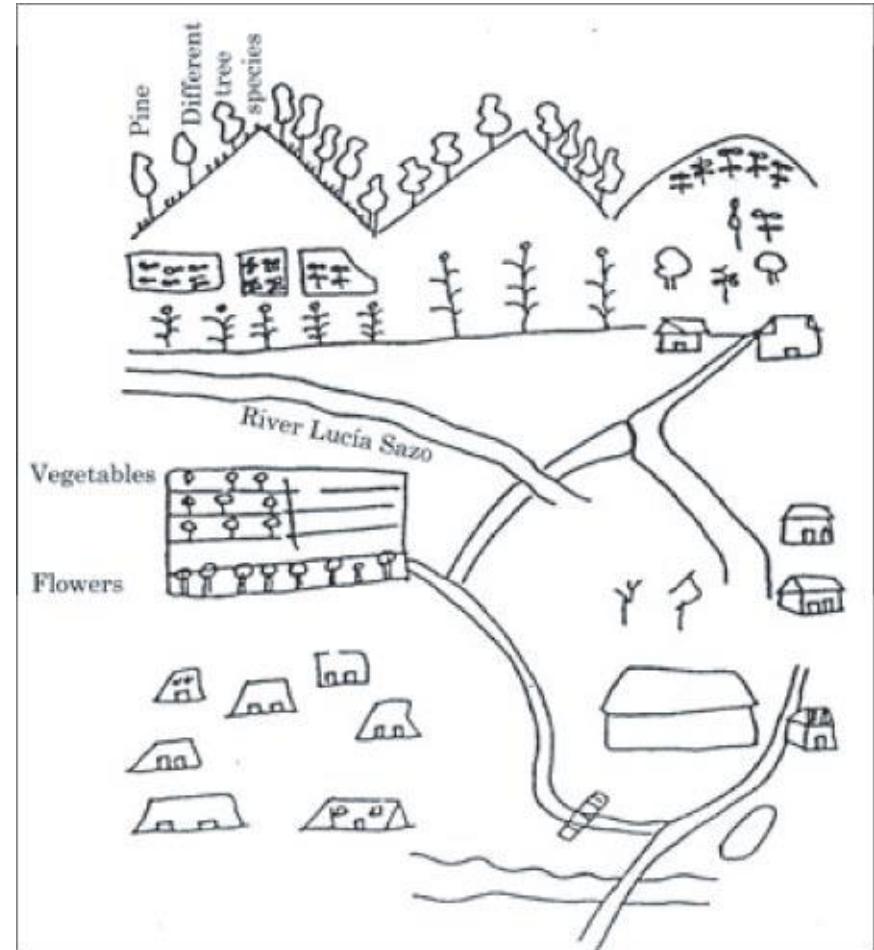
■ Zaangażowanie miejscowych aktywistów, wolontariuszy (np. w partnerstwie z NGO)

Wiek / Age		<20	20-40	40-60	60+	Współ. / Total
Kategoria 1	M	15	10	10	1	36
	F	X	4	4	4	22
Kategoria 2	M	4	10	33	1	48
	F	4	8	12	6	30
Kategoria 3	M	X	5	5	5	16
	F	4	4	6	2	16
TOTAL		38	60	45	20	163

Mapowanie

- **Społeczności (grup, zasobów itp.):**
 - wizualizacja powiązań wewnątrz społeczności, różnic w dostępie do zasobów itp., zestawienie perspektyw na daną kwestię
- **Zasobów i sposobów użytkowania,**
np. przestrzeni
- Np. tworzenie osobnych map przez poszczególne osoby lub małe grupy, a później sporządzenie mapy syntetycznej, wspólnotowej

„Dzień Otwarty” (*Open House*)

- szansa na zapoznanie się z prezentowanymi koncepcjami, zadawanie pytań i zgłaszanie uwag oraz własnych propozycji
- możliwość spotkania się z przedstawicielem władz/organizacji
- Miejsce: popularne miejsce publiczne
- Dłuższy czas: cały dzień lub weekend, kilka terminów w kilku miejscach
- **prezentacja problemu** (tablice, makiety, zdjęcia), **materiały informacyjne** (pisane, wizualne)
- **dyżury organizatorów**
- rozmowy niemoderowane
- zbieranie informacji kontaktowych
-> informacja zwrotna
- możliwość przeprowadzenia „przy okazji” badań ankietowych

Terenowe punkty konsultacyjne

- Lotne lub stałe
- Zwłaszcza, gdy określone grupy odbiorców, np.
 - rowerzyści – w pobliżu ścieżek,
 - osoby starsze – w ośrodkach zdrowia,
 - rodzice – w placówkach oświatowych, przy okazji wydarzeń dla dzieci itd.
- Zwłaszcza gdy kwestie związane z przestrzenią, np. wystawy w przestrzeni publicznej
- Wymiar wizerunkowy

Sądy obywatelskie

Podstawowe informacje

- **Kiedy:** potrzeba opinii w złożonej i kontrowersyjnej sprawie
- **Czas trwania:** 2-4 dni
- **Czego potrzeba:** wynagrodzenia uczestników i znalezienia odpowiedniego lokalu
- **Kogo potrzeba:** Moderatorów spotkania, świadków – ekspertów gwarantujących rzetelne przedstawienie poglądów i faktów na rozstrzyganą kwestię
- **Uczestnicy:** od 18 do 24 osób wybranych z naciskiem na jak najpełniejszą reprezentację grup społecznych

Sądy obywatelskie

Cele powoływania sądów:

- Pozyskanie informacji, uwag, pomysłów od obywateli
- Wspólne rozwiązywanie trudnych problemów
- Badanie opinii społecznej
- Wygenerowania zadań społecznych
- Możliwość spojrzenia na daną kwestię z wielu perspektyw

Sądy obywatelskie

Opis procesu:

- **Komitety Doradcze**
- **Badanie telefoniczne**
- **Dobór składu sądu**
- **Kompletowanie ekspertów**
- **Przedstawienie jury zadania**
- **Przesłuchania**
- **Tworzenie rekomendacji**
- **Ewaluacja**

Sądy obywatelskie – przykład zastosowania

Problem śmieci w Minesocie

- **Kontekst:**
 - Wzrost ilości śmieci produkowanych przez Minnesotę
 - Wzrost kosztów gospodarki odpadami komunalnymi
- **Opis projektu:**
 - **Komitety Doradczy** – utworzony z 12 ekspertów reprezentujących kilka grup zainteresowanych opracował listę zagadnień i problemów do poruszenia
 - **Badanie telefoniczne** – przeprowadzono 700 wywiadów z reprezentatywnymi respondentami, którzy odpowiedzieli na pytania dotyczące gospodarki odpadami

Sądy obywatelskie – przykład zastosowania

Problem śmieci w Minesocie

- **Dobór składu jury** – na podstawie zebranych danych wykrylizowano zainteresowane grupy interesów, po czym uwzględniając wiek, płeć, poglądy polityczne i miejsce zamieszkania wybrano 18 sędziów
- **Wybór ekspertów**
- **Przedstawienie problemu** – postawiono trzy pytania: jakie wartości powinny przeświecać podczas zarządzania odpadami, jakie na podstawie tych wartości są cele i jak je realizować?
- **Przesłuchanie** – 5-dniowy proces, z czego trzy dni stanowiło uzyskiwanie informacji od ekspertów, a dwa dni zajęła dyskusja
- **Opracowanie raportu z sądu obywatelskiego**
- **Ewaluacja projektu** – badania z udziałem jury

Spacer badawczy

Podstawowe informacje

- **Kiedy:** planowanie inicjatyw społecznych i przestrzennych
- **Uczestnicy:** od 12 do 15 reprezentanci różnych grup społecznych zamieszkujących okolicę
- **Czas:** od 2 do 4 godzin
- **Czego potrzeba:** lokal
- **Kogo potrzeba:** przewodników, moderatora, ekspertów

Spacer badawczy

Kiedy stosować?

- Identyfikowanie i wyjaśnianie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy topografią, warunkami przyrodniczymi i działalnością człowieka
- Określenie głównych walorów, wad oraz funkcji terenu
- Uczenie się na temat lokalnych technologii i praktyk
- Wybór lokalizacji nowych inwestycji
- Uzupełnienie i potwierdzenia danych zebranych za pomocą innych narzędzi badawczych

■ Elementy procesu:

- Identyfikacja grup zainteresowanych
- Dobór uczestników
- Spotkanie – burza mózgów przed spacerem (ustalenie trasy, celów,
- Spacer w 3-4 osobowe podgrupy
- Podsumowanie spaceru
- Rekomendacje

Program zapewniania bezpieczeństwa w Malmo (Hej Malmo!)

- Cel główny: poprawa **poczucia bezpieczeństwa** mieszkańców poszczególnych dzielnic Malmo
 - Cele poboczne: **integracja mieszkańców**, wzrost poziomu **identyfikacji** ze swoją okolicą, stworzenie **modelu partycypacji**, który umożliwiłby zebranie opinii od różnych grup mieszkańców
- Czas trwania: od 2007 roku
 - Projekt realizowany jest po kolei we wszystkich dzielnicach
 - W każdej z nich w centralnym miejscu ustawianą wielką różową lampę
- Organizator: Urząd Miasta we współpracy z policją

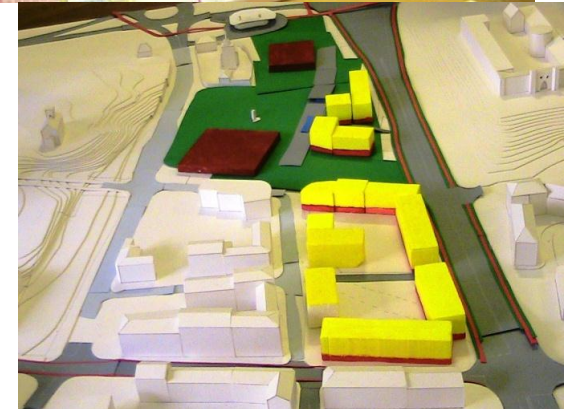
Light a lamp w Malmo - metody

- **Spotkania z mieszkańcami** (ze szczególnym uwzględnieniem grup narażonych na wykluczenie) oraz z lokalnymi organizacjami pozarządowymi i społecznymi, **mobilny punkt konsultacyjny, imprezy promocyjne**
- **Strona internetowa** oraz specjalna **skrzynka pocztowa**, gdzie można było się anonimowo wypowiedzieć na temat bezpieczeństwa
- **Spacery badawcze** – poszczególne grupy mieszkańców oprowadzały urzędników i policjantów po dzielnicy o różnych porach dnia, pokazując niebezpieczne miejsca i wskazując sposoby na rozwiązanie problemów
- **Efekty:**
 - Stworzenie **planu działań** (krótko- i długoterminowych) zmierzających do poprawy bezpieczeństwa
 - **Wskazanie** działań, które **nie mogą być podjęte** w przewidywalnym czasie oraz wyjaśnienie **dlaczego** nie mogą być podjęte
 - Wypracowany plan w skróconej formie **rozesłany jest do wszystkich mieszkańców dzielnicy**, w pełnej wersji zamieszczany jest na stronie urzędu

Planowanie przestrzeni

- Do rozmowy o kwestiach związanych z przestrzenią, planami, projektami
- Wykorzystanie „fizycznych”, prostych elementów: makiet, klocków, prostych map
- Ułatwia wypowiedzanie się nawet na złożone, „abstrakcyjne” kwestie
- Upraszcza trudne „do czytania” plany i projekty
- Stanowi punkt wyjścia do szerszej rozmowy → możliwość „układania” nie tylko fizycznych elementów, ale również różnych funkcji, potrzeb lub przeprowadzenia np. krótkiej ankiety
- Uczestnicy: dla wszystkich zainteresowanych
- **Konieczne do przeprowadzenia konsultacji są:**
 - Proste i czytelne elementy do układania
 - Makieta terenu, obszaru
 - Sprzęt do dokumentowania (aparat, kamera)

Projektowanie podwórek na Pradze Północ

- Projekt realizowany przez Stowarzyszenie Odblokuj i GPAiS przy wsparciu Fundacji Batorego
- **Cel: stworzenie planów rewitalizacji trzech podwórek na warszawskiej Pradze**
- Kilka etapów procesu:
 - Badanie społeczne wśród mieszkańców
 - Obserwacja wykorzystania podwórek
 - Warsztat z dziećmi przy wykorzystaniu makiety
 - Spotkanie z dorosłymi mieszkańcami
 - Stworzenie projektów przez grupę architektów
 - Skonsultowanie przygotowanych projektów

Future Scenario Workshop

- **Metoda kreatywna** wykorzystywana do:
 - Tworzenia wspólnej wizji przyszłości (planowania)
 - szukania innowacyjnych rozwiązań dla kwestii problemowych
- **Założenie: równość opinii i stanowisk**
- Konkretny temat
- Uczestnicy: członkowie lokalnej społeczności, przedstawiciele władz i instytucji lokalnych
- **Konieczne do przeprowadzenia warsztatu są:**
 - **Wola do wprowadzenia w życie wypracowanych pomysłów**
 - **Urealnienie oczekiwań uczestników**

Future Scenario Workshop

- **Proces warsztatowy składa się z 3 faz:**
 - **Faza krytyki**
 - Krytyczne opinie są zapisywane na karteczkach i grupowane
 - Faza kończy się dynamicznym przedstawieniem wyłonionych tematów (np. z użyciem psychodramy)
 - **Faza utopii**
 - Burza mózgów i wyłonienie kilku najważniejszych tematów, nad którymi uczestnicy będą pracować w mniejszych grupach
 - ***„Zagraniczni goście, którzy słyszeli o świetnych rezultatach działań, które rozpoczęły się na warsztacie w 2010 roku, postanowili przyjechać z wizytą badawczą w 2030. Co zobaczą, usłyszą i poczują?”***
 - Przedstawienie przez uczestników stworzonych przez nich obrazów przyszłości
 - **Faza realizacji**
 - Każda grupa musi poprawić swój pomysł i stworzyć szczegółowy plan działań, w którym rozpisują wszystkie kroki, które trzeba podjąć, aby zrealizować dany cel

Przykład FSW

- **Gdzie:** Rejon Halkaer-Addal w Jutlandii (Dania)
- **Cel:** wdrożenie zrównoważonego systemu gospodarowania terenami, który byłby przyjęty przez społeczność lokalną (w odróżnieniu od narzucanych przez centralne organizacje ekologiczne planów, które spotykały się z dużym oporem)

Przykład FSW

■ Kontekst:

- intensywne wykorzystywanie terenów gminy pod uprawę w coraz większym stopniu niszczyło środowisko naturalne gminy
- Konflikt pomiędzy lokalnymi rolnikami (którzy nie chcieli zmian), a potrzebą ochrony środowiska naturalnego i rozwoju gminy
- w 2002 r. rozpoczęto dialog z mieszkańcami na temat przyszłości doliny Halkaer. Rozmawiano przede wszystkim o ochronie środowiska, ale w odniesieniu do problemów społeczno-ekonomicznych

Przykład FSW

- **I etap : FSW** – styczeń 2002 – wypracowanie zgodnie z metodologią pomysłów na ulepszenie funkcjonowania doliny Halkaer
- Wybór 6 najlepszych pomysłów, które dotyczyły m. in.
 - stworzenia funduszu rozwojowego dla Halkaer,
 - budowy ekologicznej osady dla ludzi, którzy chcieli żyć blisko natury
 - stworzenia możliwości turystyki kajakowej, rowerowej i pieszej wzdłuż strumienia

Przykład FSW

- **II etap: warsztaty eksperckie** – kwiecień – maj 2002 – des warsztaty eksperckie
 - Na pierwszym warsztacie autorzy każdego z pomysłów referowali go zebranym ekspertom zewnętrznym, którzy udzielali informacji zwrotnej na temat realności i wykonalności tych projektów
 - Na kolejny warsztat zaproszono ekspertów, którzy umieli odpowiedzieć na specyficzne pytania zadane podczas pierwszego warsztatu. Skoncentrowano się na zapobieganiu konfliktom, które mogą wybuchnąć przy wdrażaniu projektów w życie – np. sposoby rekompensowania utraconej ziemi rolnikom.

**Odwrócenie standardowych procesów planowania
– eksperci zaangażowani na końcu procesu!**